

Etkinlikler - Voyvoda Caddesi Toplantıları 2005-2006

Avrupa'nın Geleceği, Türkiye'nin Üyeliği

Fuat Keyman

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkisinde tam üyelik müzakere süreci her ne kadar uzun bir süreç olsa da, her ne kadar biraz Türkiye'ye de bağlı olarak "hazım kapasitesi" tartışması ağırlıklı olarak Avrupa Birliği'nde genişleme sürecinin odak noktası haline getirilse de, her ne kadar Kıbrıs gibi sorunlar olsa da, eğer biz bugün hâlâ hem Türkiye'de hem de Avrupa'da Türkiye'nin tam üyeliği üzerine ciddi bir irade varsa, o zaman rasyonel olarak şu soruyu sormamız gerekir: "tüm bu sorunlar, muğlaklıklar, çatışmalar içinde, eğer AB ile tam üyelik müzakere sürecindeyse, Türkiye bu süreçte nasıl başarılı olur, nasıl güçlü bir müzakere konumuna getirilebilir?"

Birinci nokta olarak şu saptamayı yapabiliriz: Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri belirsizlikler içermekle birlikte, uzun dönemde Türkiye'nin Avrupa Birliği tam üyelik müzakere sürecinde başarılı olması için yapacağı işlerin, uygulayacağı reformların ekonomik maliyetinin, bugün Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakere sürecini durduraktan daha düşüktür. Bu anlamda esasında bu süreci devam ettirmemiz gerekir. Fakat bunu söylemek, "çok fazla bir şey yapmadan bu süreci götürelim, ne olacaksa olacak sonunda göreceğiz!" demek olmamalıdır. Eğer tam üyelik sürecini sonuna kadar götürecekssek "Bu süreç içinde Türkiye nasıl güçlü bir aktör olabilir?" sorusunu sormamız gerekir.

Bu sorunun yanıtı üzerinde durabilmek için, önce 2000 ile bugün arasındaki sürece bakmak gerekir; çünkü bildiğiniz gibi Türkiye-Avrupa ilişkileri, Osmanlı'ya kadar gider. Türkiye-Avrupa Birliği kurumsal ilişkileri de 1960'lara gitmekle birlikte, bazı dönemlerde kesintiye uğramış, bu ilişkilerde derinleşmek, belirginleşmek süreci 2000'lerde başlamıştır. 2000'lerden itibaren Türkiye artık "Ne yapacağız" demekten ziyade, "aday ülke" konumuna girer. 1999'dan itibaren anayasal reformlar yapılmıştır, fakat bu reformların sonucunda Kopenhag kriterleri sebebiyle ilişkilerin biraz daha derinleştiğini görürüz. 2004 yılı Aralık ayında müzakereye başlama kararı alınıp bu derinleşme devam etmiş ve hepimizin bildiği gibi çok sancılı, çok tansiyonlu bir müzakere sürecinden sonra Türkiye'nin tam üyelik müzakere süreci başlamıştır.

Bu 40 yıldan fazla devam eden süreçte, son beş yıldır nasıl olmuş da bu derinleşme çokboyutlu hale gelmiştir? Son beş yıla baktığımızda, yani 1995 yılında aday ülke statüsünü almakla başlayan derinleşme süreci nasıl açıklanabilir? Burada iki tane önemli konudan biri, Avrupalıların hayretler içinde kaldığı, Türkiye'nin siyasi iradesinin, müzakere başlama sürecinin kriteri olan Kopenhag kriterlerini hayata geçirmedeki başarısıdır. Hakikaten de Türkiye, kendisinden beklenmeyecek şekilde, kâğıt üzerinde olsa bile anayasal değişiklikler, yasal değişikliklerle Kopenhag siyasi kriterlerini hayata geçirmeye çalışmıştır. Siyasi kriterlerin iki ayağı vardır. Bunlardan birincisi, bireysel hak ve özgürlükler denilen şeyi sağlayacak yasal düzenlemeler yapılması, örneğin idamın kaldırılması, işkence yapılmaması için önlemler alınmasıdır. İkincisi ise serbest pazara dönük bir istikrarın sağlanması gibi bir yaklaşımdır.

Türkiye'de de halkın, Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecine desteği giderek artmaktadır. Bugünkü Türkiye- Avrupa Birliği ilişkilerine baktığımız zaman, Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne katılabilmesi için Kopenhag kriterlerinin yeterli olmadığı, başka verilere de ihtiyaç duyulduğu görülür. Seçimlerden sonra AKP'nin tek başına iktidara gelmesi ve bir taşıyıcı olarak rol alması, yani reform sürecinde siyasi liderliği göstermesi üzerinde durmak gerekir. Hem Amerika'dan hem de Avrupa'dan bakıldığı zaman Türkiye'nin bu demokratik reform sürecinde İslamdan gelen bir farkının olması ve demokratik reform süreci önemli olmaktadır, çünkü bildiğiniz gibi 11 Eylül'den sonra başlayan bir süreç vardır ve 11 Eylül süreci, terörizme karşı sürdürülen mücadele sebebiyle dünyayı işgallere sürükleyen bir durum yaratmış, bu savaşlar, uluslararası ilişkileri, dünya siyasetini belirleyen çerçevelerin en önemlilerinden bir tanesi olmuştur. Böyle bir dünya düzeninde Türkiye'nin ağırlıklı olarak Müslüman bir nüfusa sahip olması, Türkiye'de AKP'nin tek başına hükümet olması ve Avrupa Birliği demokratik reform sürecindeki Türkiye'nin medeniyetler arasındaki çatışmaya karşı, İslamla demokrasiyi yürüten bir ülke olması çok önemli hale gelmiştir. Ve ilginç bir şekilde de Türkiye- Avrupa Birliği toplantılarının hepsinde Türkiye'nin üyeliğinin çok olumlu olduğu söylenirken, aynı anda Avrupa'daki Müslüman nüfus sorununun çözümünde Türkiye'nin bu medeniyetler arasındaki çatışmada çok önemli bir yeri olduğu da dile getirilmektedir. Bu nedenle Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini hiçbir zaman diğer ülkelere referansla tartışamayız, Türkiye'nin bir özgünlüğü vardır ve beğenelim beğenmeyelim, sevelim sevmeyelim bu özgünlük şuradan kaynaklanır; Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirmek, burada başarılı olmak, Türkiye'nin aday ülke sürecinden, tam üyelik müzakere sürecini başlatmasını sağlamakta yeterli değildir.

Burada ikinci faktör, 11 Eylül sonrasındaki dünyada Türkiye'nin önemidir. Bugün Türkiye-Avrupa Birliği müzakere süreci teknik bir süreç değildir ve sadece Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı açısından yeterli olmayacaktır. Türkiye, dünyaya karşı önemli olduğunu farkındadır ve bu kimliğini sürdürdüğü sürece, burada güçlü bir konumda olabilir. Başka bir deyimle müzakere sürecinin teknik kısmı, Türkiye'nin tam üye olması için gerekli fakat yeterli koşul değildir. Ben Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne katılım sürecinin desteklenilmesi taraftarıyım, bunun maliyetinin daha az olacağını düşünüyorum, çünkü bu Türkiye'nin demokratikleşme sürecine bir ivme kazandıracaktır. Türkiye'deki ekonomik istikrarın sürdürülebilir hale gelmesi, Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde olacaktır. Türkiye yoksulluk, dışlanma, kırılma gibi sosyal adalet sorunlarına çözüm bulmak istiyorsa, sosyal adalet sorunlarını çözmeye Avrupa Birliği'ne entegrasyon süreci ve bununla ilgili yapılacak reform sürecinin önemi büyüktür. Sivil toplumun Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecine katkısı önemlidir. Türkiye-Avrupa Birliği entegrasyon sürecine ilişkin sivil toplumun rolü tartışılmalıdır, ama aynı zamanda Avrupa Birliği'nin, Türkiye'deki sivil toplumun gelişiminde açık rol oynadığı da yadsınmamalıdır.

Peki, bu sürecin Avrupa'ya etkisi ne olacaktır? Avrupa'nın Türkiye'yi işçileştirme sürecinde Türkiye, Müslüman bir toplum, fakat laik bir devlet olarak var olacaktır. İkincisi, büyük fakat genç bir nüfusla oraya gidecektir. Üçüncüsü, işgücü açısından bakıldığında ekonomik verimliliği sağlayabilecek bir kapasiteye sahiptir. Dördüncüsü de sınırlar bağlamında önemlidir. Fakat bu dört alanda da Türkiye eğer kendi demokratik reform sürecini bitirmez ise Avrupa'ya çok büyük bir yük olacaktır, çünkü sadece Müslüman bir toplum olarak Avrupa'ya girerse,

yani laik devlet yapısını unutarak sadece Müslüman referansla hareket ederse, o zaman Avrupa'da 20 küsur milyon olan Müslüman nüfus sayısı 100 milyona çıkacaktır. Avrupa'nın bununla baş etmesi mümkün değildir, o yüzden de Türkiye'nin gücü, esaslı bir Müslüman nüfusa sahip olmaktan ziyade Müslüman nüfuslu demokratik bir yapıyla, seküler bir yapıda olmasındadır.

10 yıllık süreçte Türkiye'nin nüfusu 80-85 milyon olacaktır. 80-85 milyon büyük bir nüfustur, ama genç bir nüfus olduğu için Avrupa'ya çok büyük bir dinamizm de getirebilir, çok büyük bir yük de getirebilir. Aynı şekilde işgücü Avrupa'nın ekonomik yapısına bir dinamizm getirebilir, fakat eğer eğitim alanında işbirliği ve reformlar yapılmaz ise o zaman Türkiye Avrupa'ya çok ciddi bir yük olacaktır. Türkiye'nin Ortadoğu'ya olan sınırları, Sovyetler sonrası cumhuriyetlere sınırları, Balkanlar'a olan sınırları önemlidir, fakat Türkiye istikrarsız olursa, o zaman tüm bu alanlardaki istikrarsızlığa çok daha büyük bir istikrarsızlık katacağı için Avrupa'ya yük olacaktır.

Avrupa'daki bazı araştırmalara bakarak şunu söyleyebiliriz: Bugün ilişkilerde gündem sadece Kıbrıs sorununa indirgenemez, Kıbrıs sorunu sadece Türkiye-Avrupa Birliği'nin geleceğini çizemez. Buradan başlar isek, Avrupa'nın, Türkiye'yi içselleştirmesinin kolay olmadığını da söylemek durumundayız. Türkiye'yi Müslüman bir toplum, büyük bir nüfus, eğitim sorunları olan bir toplum ve zorlu sınırları olan bir yapı olarak Avrupa içerisine almak kolay değildir. Böyle olduğu için de Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, Kopenhag kriterlerinin gerisinde, belli faktörlere bağlıdır. Avrupa'ya baktığımızda kültürel kimlik temelinde, Avrupa'nın bağlı olduğu kimliğe çok bağlıdır. Eğer Avrupa kültürel anlamda özcü olacaksa, o zaman tabii ki Türkiye Avrupa'ya yük olacaktır ama Avrupa kültürel kimlik olarak çok kültürlü demokratik bir mekân kendisine örnek alacaksa ve kendisini bunun üzerine oturtacaksa, o zaman Türkiye'nin buna katkısı önemlidir. O yüzden Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde, Türkiye'nin yapacakları kadar Avrupa'nın geleceğinin ne şekilde şekilleneceği çok önemli olacaktır. Anı zamanda bunu Türkiye-Avrupa Birliği-Amerika ilişkilerinde de görebiliriz. Avrupa'nın küresel dünyada rolünün ne olacağı, Türkiye'yi direkt olarak ilgilendirir. Eğer diyalog, çok kültürlülük gibi alanlarda Avrupa kendi içine dönük değil de dışa dönük bir süreç dahil olursa, böyle bir yapıda Türkiye'ye çok daha fazla ihtiyaç duyulacaktır. Bu anlamda böyle bir tercih, Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde bir ileri doğru götürme çabası olacaktır, ama eğer Avrupa Birliği belli ülkelerde, belli entelektüel çevrelerde gördüğümüz "Çin, Hindistan, Amerika gibi ülkelerin baş çektiği bir dünyada benim rolüm çok fazla olamaz, Rusya, Çin, Amerika, Ortadoğu dörtgeninde oluşan enerji hatlarının belirleyici olduğu bir dünyada benim rolüm çok fazla olamaz, o yüzden ben kendimi koruyayım" gibi bir yenilgi pozisyonuna düşerse, o durumda zaten Türkiye'ye çok fazla ihtiyacı olmayacaktır. O yüzden de Avrupa'nın küresel dünyada rolünün ne olacağı, bu anlamda Türkiye'yi ilgilendirir. Fakat Avrupa'nın ne tür bir tavır alacağı, yani kültürel olarak özcü mü olacağı, çok kültürlü mü olacağı, içe dönük mü dışa dönük mü olacağı, küresel dünyada yapıcı bir aktör mü olacağı yoksa kendi içine mi kapanacağı konusunda karar almasında, Türkiye'nin tam üyelik müzakere sürecinde başarı göstermesinin rolü çok büyüktür.

Eğer Avrupa Birliği entegrasyonu sürecinde siyasi iradesini devam ettirirse, sivil toplumla birlikte düşünürse, toplumsal desteğini artırırsa ama bunu yaparken ağırlıklı olarak ekonomik istikrar ve eğitim reformu üzerinde yoğunlaşırsa, Türkiye, Avrupa Birliği'nin geleceğine katkı veren bir ülke konumu yükselecektir.

Ama bu alanlarda Türkiye reformlar sürecini durdurursa, bu sefer de Avrupa'nın geleceğine katkı veren bir ülke konumunu azaltacağı için Avrupa'nın Türkiye'ye dönük talebi de azalacaktır. O yüzden de esasında burada ipler bizim elimizdedir.

Türkiye-Avrupa Birliği tam üyelik sürecinin ne şekilde gelişeceğini anlamamız için muhakkak Çekoslovakya örneğine, bize benzeyen Polonya örneğine, Yunanistan, Portekiz, İspanya, İrlanda örneklerine iyi bakmamız gerekir. Karşılaştırmalı olarak bakıldığında görülür ki, Avrupa'da yapılan tartışmalarda ve bu aday ülkelerin katılım süreçlerinde ortaya çıkan temel kavram "Avrupalılıştır. Avrupalılıştırmak kavramı, iki anlamda tüm Avrupa Birliği entegrasyon sürecinin, Avrupa Birliği tam üyelik müzakere sürecinin göbeğini oluşturur. Avrupa Birliği entegrasyon süreci, bölgesel olmakla birlikte dünyada görülen en derin entegrasyon sürecidir. Bir küreselleşme tartışması içinde, ne tür bölgesel entegrasyonlar olduğu sorusuyla dünyadaki örneklerle baktığımız zaman, bu anlamda üç tür bölgesel entegrasyondan söz edebiliriz. Bunlardan biri diyalog temelinde olan bölgesel entegrasyon sürecidir; yani birden fazla ülkenin belli diyaloglarda bulunarak, fakat diğerlerinin iç işlerine karışmadan, çok bağlayıcı kararlar almadan ortak birtakım kararlar almasıdır. Bu daha çok Asya-Pasifik alanında olan bir bölgesel entegrasyon sürecidir; çok ciddi olmakla birlikte, derin değildir; yaptırıcı gücü çok fazla yoktur. İkinci olarak, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması'nda gördüğümüz Kanada, Meksika ve Amerika'yı içeren ortaklık da bölgesel bir entegrasyondur, ama ekonomik ağırlıklıdır; siyasi bir entegrasyona dönüş amacı gütmeyen, demokratikleşme kriterlerine bağlı olmaya dönük kriterler yoktur, sadece belli ülkeler arasında ekonomik anlamda sınırların kaldırılması, gümrüklerinin azalması, işgücünün serbest dolaşımı ile gündemdedir. Bir de Avrupa Birliği'nin simgelediği bölgesel entegrasyon, yani "integration" dediğimiz bütünleşme süreci vardır. Bütünleşme süreci, diyalog ve ortaklıktan çok daha derindir; sadece ekonomik bir entegrasyon olmayıp aynı zamanda siyasi bir entegrasyonu da içerir, daha doğrusu ekonomik entegrasyondan siyasi entegrasyona, siyasi birliğe geçme amacını taşır. Burada ortak hareket etmeye, ortak değerler üretmeye ihtiyaç vardır. "Avrupalılıştır" kavramının ortaya çıkış nedenlerinden biri Avrupa Birliği'nin en derin bölgesel entegrasyon biçimine sahip olması ve bunun da siyasi birliğe doğru gitmesidir. O yüzden de Avrupalılıştır kavramına baktığımız zaman, bunun bir referansı, Avrupa Birliği'nin bölgedeki entegrasyon biçimi ile ilgilidir.

Avrupalılıştır kavramını farklı anlamlar taşır hale getiren öğelerden biri de 1980'ler sonrasında, 90'larda ortaya çıkan Avrupa Birliği'nin genişleme süreci ile ilgilidir. Burada ilk önemli başlangıç Doğu Avrupa'ya doğru, yani Polonya, Çekoslovakya'ya doğru genişlemedir Şimdi Avrupalılıştır kavramı, aynı zamanda Türkiye bağlamında gündeme gelmektedir. O yüzden de Avrupa Birliği daha da fazla genişleyecekse, yani sadece derinleşen bir entegrasyon değil, aynı zamanda yaygınlaşan bir entegrasyon ise o zaman derinleşme ve yaygınlaşma arasındaki bağa ne diyeceğiz? Bu genişlemenin özü ne olacak? Bu genişleyen süreçte insanlar ne tür bir ortak dil kullanacaklar, ne tür ortak bir kültüre sahip olacaklar, ne tür ortak siyasi normlara sahip olacaklar? Bu anlamda Avrupalılıştır kavramı hem bölgede entegrasyon, yani ekonomik entegrasyondan siyasi birliğe geçişte temel bir referans noktası hem de Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinin temel referans noktalarından bir tanesidir.

Bazı siyaset yapıcılara, bazı düşünörlere göre Avrupalılaşma ancak Avrupa Birliđi'ne aday olma ile gerçekleşir. Bu yzden de "Avrupa Birliđi=AB'lileşme" olarak gndeme gelmektedir. Artık Tzrkiye'ye bakarken sadece ulusal devlete, ulusal ekonomiye, ulusal kltzre, yerelliğe değil, aynı zamanda Avrupa Birliđi'ne referans vermek durumundayız. Artık Tzrkiye'deki siyaseti, ekonomiyi dűşündüğümüz zaman sadece domestik aktzrlere, ulusal aktzrlere, yerel aktzrlere referans veremiyoruz, aynı zamanda Avrupa Birliđi'nden de söz ediyoruz.

Bazı düşünörlere göre, Avrupa değerler sisteminin yaratılması da Avrupalılaşmadır. Bu da Avrupa'nın küresel bir aktzr olarak demokratikleşme ve ekonomik kalkınmayı dűnyaya yaygınlaştırması, Avrupa'nın kendi içinde çok kltzrlü bir yapıya sahip olması, yani bir Avrupa değerler sisteminin oluşturulması anlamına gelir.

Avrupa Birliđi'ne entegrasyon sürecinde ulusal yerel yönetim mekanizmalarının değerşen yapısı ve Avrupa Birliđi'nin bizdeki siyasi partilere, sivil toplum örgütlerine, yargı yasama yürütme gibi organlara yapmış olduğu dönüşztürücü etki bağlamında baktığımız zaman Avrupalılaşma, yani AB'lileşmenin aday zlkelere dzt boyutta etkisinin olduğunu, dzt boyutta tartışıldığını görüyoruz. İlk boyut siyasi dűzendir; yani politikaların Avrupalılaşması, tarım, evre, enerji, demokratikleşme ile ilgili politikaların Avrupalılaşmasıdır. Burada bahsedilen siyasa düzeyinde, bizim birtakım alanlarda, önemli toplumsal sorunlara çözüm bulma alanında üretmiş olduğumuz politikaların Avrupalılaşması söz konusudur. Örneđin çevrenin artık bir evre politikası ile dűzeltilmesi bir Avrupalılaşma alanıdır. İkinci olarak siyasi süreçlerin Avrupalılaşmasında bir zlkedeki ordu gibi, siyasi partiler gibi, bürokrasi gibi aktzrlerin, aynı zamanda sivil toplum, yerel yönetimler gibi siyaset dış aktzrlerin karar alma süreçlerinde, hareket tarzlarında Avrupa'ya endekli olmasından söz edilmektedir. Üçüncüsü, kimliklerin Avrupalılaşması, yani Avrupa entegrasyon sürecinin Tzrkiye'deki ulusal kimliğe, yerel kimliklerin dönüşümüne etkisi, yani toplumsal duyarlılık antlaşmasıdır. Dördüncü boyut da kamusal tartışma antlaşması, yani yargı reformundan, şemdinli davasından, laiklikten, demokratikleşmeden bahsederken kamusal tartışma alanlarında Avrupa entegrasyon sürecinin temel referanslarına riayet etmektedir.

Bu alanların her birinde Avrupa entegrasyon süreci etkilidir. Bugün Tzrkiye'de tarım, enerji, evre gibi politikaları Avrupa entegrasyon sürecinden bağımsız düşünmek mümkün değerildir, o anlamda Avrupa entegrasyon sürecinde yerel aktzrler, temel referans noktalarından biridir. Aynı şekilde Tzrkiye'deki yargı reformunda, siyasi partilerin hareket tarzlarında ve seçimlere hazırlanmalarında, toplumsal ilişkilerinde Avrupa Birliği süreçlerine referans noktaları olmaktadır. Kürt sorununda, türban sorununda, kadın sorununda, gençlik sorununda görüldüğu gibi toplumsal kimliklerin bugünkü hareket tarzında Avrupa yine temel referans noktalarından biridir.

Bu anlamda siyasa düzeyinde Avrupalılaşma, siyaset düzeyinde Avrupalılaşma, toplumsal Avrupalılaşma, dönemsel Avrupalılaşma söz konusudur. Burada Avrupa Birliği hem bir kontrol mekanizması olmakta, hem siyasaaya açık olmakta, hem de size mali ve teknik yardımda bulunabilmektedir. Siyasi süreçlerde, siyasi kurum ve kurumlar arası ilişkilerin düzenlenmesinde Avrupalılaşma yaşanmaktadır. Siyaset düzeyinde, siyasi aktzrler, sivil toplumun yeniden yapılanması, yerel yönetimlerin yeniden yapılanması, kamu yönetiminin reformu gibi durumlar gerçekleşmektedir.

Karşılaştırmalı yöntemle Çekoslovakya, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve İrlanda'nın tam üye olmasındaki başarı ölçütlerinde şunu görüyoruz: Bu zlkelerde Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakere süreçleri, Avrupa Birliği'nden ziyade o zlkelerin kendi ilerinde gerçekleşmektedir; yani İspanya'nın müzakere süreci, İspanya'da siyasi aktzrlerle toplumsal katmanlar arasında olan bir müzakere sürecidir; çünkü bu süreç hem kurumsal hem ekonomik hem kltzrel hem de söylemsel olarak tüm bir toplumun dönüşümünü içeren bir süreçtir. Avrupa Birliği müzakere sürecinde bugün Tzrkiye'nin yaptığı da, esas olarak içeriyi gözetmektir. O yzden de Çekoslovakya'nın, Polonya'nın Tzrkiye'ye gelen baş müzakerecileri "şeffaf olun, halkla paylaşın, açık olun" der. Tzrkiye'nin iç yapısı, devlet yapısı, idari yapısı, kurumsal yapısı, siyasi partilerin işleyiş tarzı, sivil toplumun işleyiş tarzı bundan etkilenir. Kendisi buna katkıda bulunacaktır, ama aynı zamanda bundan faydalanarak kendisini dönüştürecektir.

Tüm bu etkilere baktığımız zaman hem ekonomik istikrar süreçleri hem ekonomik büyüme düzeylerini yoksulluk, işsizlik ve bölgesel eşişsizliklere yansıtımları, Avrupa'da bu süreçte, öncesinden daha iyi durumdadır; yani bu anlamda Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin maliyeti, reformları yapmamaktan daha azdır. Siyasi ve ekonomik maliyet olarak düşünürsek, bizim bu süreçten kazancımız, bu süreci seçtiğimizde karşılaşmalı olarak diğer zlkelere baktığımızda daha azdır. Bu zlkeler Avrupalılaşma sürecinde enerji politikaları, evre politikaları ve tarım politikaları üretme, ekonomik istikrarı sağlama, eğitim reformları yapma düzeyinde, yani siyasa düzeyinde, politika üretmek düzeyinde, kurumsal dönüşüm düzeyinde başarılıdır. Kimliklerin ve Avrupalılaşması ve kamusal söylemde hâlâ kendi ulusallıklarını götürmektedirler.

Bu zlkelerdeki aktzrler, kendilerini doğru konumlandıkları sürece, yani yargı reformu yaptıkları, ordu/sivil ilişkilerini düzenledikleri sürece başarılı olmaktadır.

Tzrkiye'de örneğin Kürt sorunu tartışılırken, "Avrupa'ya giden yol Diyarbakır'dan geçer" denilmekte, bölgesellikler tartışılmakta veya "Biz bunları yapamayız, milliyetçilik artıyor" sözleri sarf edilmektedir.

Avrupa Birliđi müzakere süreci, Avrupa Birliđi ile bir ideoloji dűz eyinde, kamusal düzeyde devam etmektedir. Tzrkiye-Avrupa Birliđi müzakere süreci hazmetme kapasiteleri açısından artık odak noktaya gelmiş olmakla birlikte, řu açıktır ki bizim başarılı olmamız için müzakere süreci tartışmalarını kimlikler düzeyinde, söylemsel düzeyde tartışmaktan giderek daha somut düzeyde tartışmamız ve bu anlamda eğitim reformu, enerji reformu, evre reformu, ekonomik istikrar reformu, yoksulluğa karşı mücadele, demokratikleşme gibi alanlarda reform sürecini hızlandırmamız gerekir. Tzrkiye'nin Avrupa Birliđi'ndeki başarısı en temelde enerjisini, odağını v e tartışma alanını kendi kurumsal yapısını dönüştürmek ve kendine dönük yeni kurumsal yapılar yaratmakta yatacaktır. O yzden de bu süreçte esasında bizim kendimize dönük, kendi sorunlarımızla ilgili konularda reform süreçlerini hızlandıracak bir yapıya doğru gitmemiz gerekir. Bunun ismi bazılarına göre "Avrupalılaşma" süreci, bana göre "demokratikleşme" sürecidir, ama sonuçta kazanan Tzrkiye olacaktır.